

смак, вміння бачити прекрасне та втілити його у закінчений художній твір, поєднуючи давнє мистецтво та сучасну комп'ютерну техніку.

Перспективами подальших досліджень є пошук шляхів удосконалення методики використання сучасних комп'ютерних технологій у процесі проектування вишитих виробів учнями на уроках трудового навчання.

Перелік використаної літератури

1. Вышивальная программа Pattern Maker for Cross Stitch для создания дизайнов вышивки крестом. URL : <http://broidery.ru/?p=1643>.
2. Гелетій А. Можливості використання інформаційно–комунікаційних технологій у процесі навчання учнів техніці ручної вишивки хрестиком. URL : <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/187325/186633>
3. Макеєв С. Ю. Використання інформаційно–комунікаційних технологій у системі технологічної освіти. *Педагогіка та психологія*. 2016. Вип. 40 (2). С. 97–102.
4. Мельник Г. Використання комп'ютерних технологій на заняттях з вишивки. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2017. № 7. С. 149–153.
5. Програми для створення схем для вишивки. URL : <https://uk.soringpcrepair.com/software-for-creating-embroidery-scheme>.
6. Українська вишивка. Традиції і сучасність [Веб–сайт]. URL : <http://deep.kiev.ua/~malvin/embroid/5.htm>

УДК 792.78(4:477):372.874

МУРАЛ-АРТ-ЯК ВИД СУЧАСНОГО ВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА В СЕРЕДОВИЩІ

Вусик Наталія Вікторівна

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання використання мурал-арту як виду сучасного візуального мистецтва; розкрито особливості розвитку мурал-арту як одного з напрямів урбаністичного мистецтва у міській культурі України; схарактеризовано методи та форми зображення муралу в середовищі сучасного міста; обґрунтовано актуальність його застосування в освітньому процесі, унікальність впливу на формування особистості, що може забезпечити творчу та індивідуально-особистісну спрямованість освіти, стати важливим компонентом її змісту.

Ключові слова: сучасне візуальне мистецтво, урбаністичне мистецтво, мурал-арт, міське середовище, форми, методи роботи, освітній процес.

Обґрунтування актуальності дослідження. Твори різних умовних століть найяскравіше передають почуття особистого настрою. Доба Середньовіччя – період війн, потім занепаду. Доба Відродження розкриває цвіт душі та гармонії людини. Бароко переповнює своєю динамікою, яскравим колоритом. Та на відміну від останніх, сучасне мистецтво щось увібрало в себе, а десь і розвіяло. Ці відчуття залишили майже зовсім непомітний слід відлуння давніх традицій. Люди навчилися бачити красу в новому образі. Хтось зображує прості сюжети, а дехто потребує складних філософських уявлень про світ. Важливим залишається ідея духовності людини. Навіть краплинка на аркуші розповідь

значно більше, ніж складна багатофігурна композиція. Мистецтво не потребує зайвого. Як і в архітектурі, є лише основа та необхідні елементи. Все і всюди неповторне. Не існує таких речей, які неможливо розрізнити. Техніка і матеріал – все грає важливу роль у цьому відображенні. І це говорить про наближення до ідеалу.

Творити прекрасне може кожен. Головне – зрозуміти і впевнено йти до поставленої цілі. Тільки завдяки мистецтву ми можемо передати, як і в пісні, свої найкращі почуття, залишивши особистий, неповторний відбиток в його історії.

Популярним видом сучасного мистецтва в Україні стає мурал-арт – естетичний виразник політичних і культурних процесів, що провокує суспільство до змін та є альтернативним і резонансним способом комунікації між митцем і суспільством, де можна радикально доносити культурні та політичні ідеї до різних груп населення. Водночас, сучасне візуальне мистецтво цінується у всьому світі через глобальну виховну роль суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми використання муралу у сфері педагогіки присвячено велику кількість наукових доробків. Їх результати свідчать про наявність визначального потенціалу муралу як дієвого чинника освіти. Ця потреба актуалізується вимогами сьогодення: посиленням негативного інформаційного впливу на людей, підвищенням інтенсивності розумово-інтелектуальної діяльності, фізично-емоційними перевантаженнями, прискоренням темпу життя тощо. Важливій ролі мурал-арту в розвитку емоційно-вольової сфери людей, активізації їхньої творчої діяльності. Сучасні досягнення вчених у галузі сучасного мистецтва довели, по-перше, магічний емоційний вплив мурал-мистецтва на інтелектуальний, психологічний та фізіологічний стан людини, по-друге, сприятливий вплив на розвиток педагогічних здібностей (комунікативності, перцептивності, креативності, сугестивності, емоційної стабільності), умінь керувати власним емоційно-психічним станом, здатності «бачити» внутрішні стани людини й адекватно на них реагувати.

Мета статті полягає у розкритті особливостей розвитку мурал-арту як одного з напрямів урбаністичного мистецтва у міській культурі України та обґрунтуванні актуальності його застосування в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «мурал-арт» походить із древнього монументального живопису, який створювався на стаціонарній стіні. У мистецько-науковій літературі є багато визначень цього поняття. Одні вчені вважають, що мурал пішов від фрески, а інші визначають його як системне використання візуального мистецтва в сучасному світі; засіб реабілітації, профілактики, підвищення резервних можливостей організму людини; засіб оптимізації творчої та педагогічно-виховної роботи; найновішу психотехніку, що здатна забезпечити ефективне функціонування людини в суспільстві, гармонізувати її життя.

Загалом мурал розглядають як:

- основний напрям сучасного мистецтва у зміні навколишнього урбаністичного середовища;
- допоміжний засіб психологічного впливу та оздоровлення людини на підсвідомому рівні;
- засіб психокорекції функціональних рухових, психогенних або соціальних відхилень.

Сучасне художнє мистецтво – це продукт культурного здобутку нації, який синтезує історію, естетику, етніку та високохудожні основи багатовікової історії культури та мистецтва. Мурал-арт як один з провідних напрямів самостійної практики сучасного мистецтва, як вид духовно-практичної діяльності людини не лише відображає картину суспільної свідомості на певному етапі розвитку культури, а й, здійснюючи активний вплив, призводить до трансформації соціокультурного простору. Нині мурали є невід'ємною складовою організації міського середовища, що характеризується динамічністю розвитку й органічною взаємодією з ним.

Ефективне використання муралу під час навчання дітей, починаючи від дошкільного віку, потребує чіткого розуміння механізмів впливу сучасного муралу на їх психофізіологію. Психофізіологічний та фізіологічний ефект мурал-арту, вплив забезпечується трьома

механізмами: асоціативним (під впливом зображення в людини виникають певні асоціації, активізується фантазія, уява), рефлекторним (під впливом зображення спостерігаються зміни на рівні рефлексів) і гуморальним (виникнення синхронізації ритмічної активності мозку та її вплив на коливальні процеси в середині клітини). Лікувальний і медико-профілактичний ефект арт-терапії базується на вібраційно-резонансному принципі, який полягає в резонуванні та синхронізації вібраційних частот певних зображень із вібраціями польових і клітинних структур організму. У результаті цього виникає гармонізація біополя людини, гармонізація її свідомості й деяких фізіологічних процесів. «Лікувальні» зображення, що несуть у собі вібрації високого гармонійного рівня, слугують певним камертоном для налаштування такої складної системи як людський організм.

Мурал-арт є засобом мобілізації інтелектуальних, емоційних, рухових, мовленнєвих та інших функціональних можливостей організму. *Метою* використання муралу в освітньому процесі є пробудження позитивних емоцій, які сприятливо впливають на психіку, активізують діяльність півкуль головного мозку, покращують обмін речовин, стимулюють дихання і кровообіг і взагалі мають загальнооздоровлювальний ефект. Однак основні *завдання* застосування муралу в педагогіці полягають у збереженні здоров'я та підвищенні працездатності студентів, активізації інтересу до занять із візуального мистецтва, збільшенні продуктивності навчальної діяльності студентів, посиленні активності, їх емоційності, вирішенні проблем міжособистісного спілкування.

Організація здоров'язбережувального середовища урбаністичного простору включає:

- визначення показників простору, підготовленості об'єкту, об'єктивних і суб'єктивних критеріїв для створення муралу;
- вивчення передового досвіду з створення розпису, відбір та впровадження ефективних художніх технологій і методик;
- систематичне підвищення кваліфікації фахівців;
- пропаганду сучасних технологій і методів побудови композиційного простору.

Розглядаючи місто як простір реалізації художньої діяльності людини, у якому виникають нові специфічні художньо-образні форми – відображення історичної еволюції естетичної свідомості суспільства, художник-мораліст має передбачити модель взаємодії із місцевою владою, мешканцями обраної будівлі, отримання повної згоди на розпис.

Для стилістичного зовнішнього розпису на стінах і фасадах житлових будинків або промислових об'єктів характерні сюжетність композиції та складна техніка виконання, діапазон якої є необмеженим, як і матеріали (фарба, спрей та ін.). Зазвичай мурали покривають усю поверхню і створюються з дозволу муніципальної влади або на її замовлення, відповідно, у цьому разі художники підписують твори справжнім ім'ям або псевдонімом, відомим у мистецькому колі. Мурал-арт переносить мистецтво у публічну сферу, що сприяє розширенню аудиторії для художників, яка має можливість оцінити мистецтво поза галереєю або музеєм. Мурали постають засобом спілкування для різних соціальних прошарків, а відтак, є ефективним інструментом створення діалогу.

В Україні мурали використовуються досить широко. Так, у різних містах України існують різні проекти та конкурси із сучасного візуального мистецтва муралу. Зокрема, Всеукраїнський проєкт «Vin Art City» спрямований на покращення урбаністичного середовища м. Вінниці. Для його реалізації запрошені художники-моралісти з різних міст України (Львова, Харкова, Києва, Одеси, Дніпра). Проєкт працює за ініціативи Вінницької міської ради. Куратором проєкту постає художник сучасного мистецтва О. Нікітнюк. У рамках даного проєкту художниками було створено понад 26 муралів на території всього міста. Зазначений проєкт відрізняється від хаотичних муральних розписів тим, що об'єкти-будівлі ретельно відбирались комісією, обговорювались можливі ідеї ескізів відповідно до конкретних об'єктів. Мурал-арт не просто зображення на будівлі, а продуманий проєкт зміни урбаністичного простору під існуюче середовище (рис. 1-2).

На створення муралу на проспекті Космонавтів у м. Вінниці ескіз розроблявся під середовище даного об'єкту (назва проспекту, існуюча інсталяція літака). Рішення було

прийняте на користь космічних мрій юної дівчини, яка за плетінням мріє про сузір'я, уявляє зодіакальні постаті та відкриває нове у повсякденному житті. У запропонованому муралі молода дівчина символізує, що Вінниця – молодіжне розвинуте місто із багатим творчим потенціалом (рис. 3).

Цікавими формами створення муралу є проходження процесу від створення ескізу, до обміркування готового проекту у даному середовищі відповідно від погоди, пори року і настроєності глядача. Мурал покликаний нести в світ сучасної людини можливість задуматись про проблеми, що турбують нині, у форматі, який не потребує часу на відвідування музею чи галереї, – просто їдучи на роботу чи додому. Мимоволі розпис змушує сучасну людину замислитись про важливе або відволіктись від проблем, не порушуючи темпу життя, і не відволікаючись.

Рис. 1. Вигляд будинків до виконання проектів з художнього розпису зовнішніх стін муралами

a

6

Рис. 2. Реалізовані проєкти з художнього розпису зовнішніх стін будинків у міському просторі

Рис. 3. Проєкт муралу у м. Вінниці «Космічні мрії». Автор муралу – Вусик Наталія Вікторівна

Виконані на багатоповерхівках художні твори мають змістове й естетичне навантаження, відтак, позитивно впливають на соціальний аспект. Серед основних характеристик функціонального призначення муралів житлових масивів міста можна виокремити [1, с. 242-243]: відповідність і доцільність сюжетного змісту навколишньому середовищу; інформаційне навантаження твору; естетична привабливість; чітко визначений термін експлуатації та передбачення можливих реставраційних робіт (за необхідності).

Висновки. Мистецтво є специфічною галуззю людської діяльності та формою суспільної свідомості. Мурал-арт як складова культурного феномену, один із провідних напрямів самостійної практики сучасного мистецтва в умовах соціокультурного простору виконує у суспільстві різноманітні функції (естетичну, соціальну, компенсаторну, гедоністичну, пізнавальну, прогностичну, виховну, психотерапевтичну). Водночас, це – унікальний спосіб впливу на формування особистості, що може забезпечити творчу та індивідуально-особистісну спрямованість освіти, стати важливим компонентом її змісту. З дитинства, споглядаючи витвори мистецтва, у дитини формується естетичне сприйняття світу, вона навчається регенерувати ідеї та легше переживає етапи сучасного життя (стреси).

Сучасне мистецтво має глобальне значення у рішеннях повсякденних проблем суспільства (спалювання сухої трави, домашнє насилля, булінг, проблема абортів, глобальне потепління, забруднення навколишнього середовища). Усі ці та багато інших проблематичних питань турбують сучасних художників, які працюють над їх вирішенням. Своєю творчістю художники закликають звернути увагу, допомогти вирішити проблематичні питання, надихають на подальші звершення або констатують факти, які стали історичними та вже відбулись.

Перелік використаної літератури:

1. Гаврилаш І.С. Мурали та графіті в сучасній Україні: особливості та відмінності. *Культура України*. Випуск 62. 2018. С. 235-244.
2. Художні практики початку ХХІ століття: новації, тенденції, перспективи: збірник наукових праць / Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва та дизайну імені Михайла Бойчука. К., 2019. Вип. 1. 337 с.
3. Тимофєєв О. Роль мистецтва у житті кожної людини. *Всеукраїнська газета «Справи сімейні»*. URL: <https://familytimes.com.ua/mistectvo/rol-mistectva-u-zhitti-kozhnoi-lyudini>
4. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Стінопис>

УДК 37.09

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ШКОЛЯРІВ ОЗДОБЛЕННЮ ВИРОБІВ РІЗЬБЛЕННЯМ

Моголюк Ігор Миколайович

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка,
науковий керівник Пашечко Михайло Іванович
м. Кременець

Анотація. У статті актуалізовано проектно-технологічний підхід до вивчення технології оздоблення виробів різьбленням на уроках трудового навчання і технологій. Обґрунтовано доцільність вивчення різьблення по дереву в процесі трудового навчання. Виокремлено організаційно-методичні умови оптимізації проектно-технологічної діяльності учнів при вивченні технологій різьблення.

Ключові слова: трудове навчання, проектна технологія, проектно-технологічний підхід, оздоблення різьбленням, освітній процес.

Деревообробництво – це одна з найрозвиненіших галузей матеріальної та духовної культури України. Протягом багатьох віків склалися різні деревообробні промисли та художні техніки, які постійно розвивалися, передавалися з покоління в покоління[1]. Саме тому технології ручної, механічної та художньої обробки деревини займають вагоме місце у змісті діючої програми з трудового навчання у 5-9 класах закладів загальної середньої освіти.

Деревина, порівняно з іншими видами природної сировини, має значні переваги: значна міцність, відносна легкість і простота обробки, загальнодоступність надають цьому матеріалу великої цінності особливо в створенні та оздобленні житла, знарядь праці, речей домашнього вжитку. До оздоблювальних технік у художній обробці деревини належать: випилювання, випалювання, профілювання, інкрустація, розпис, різьблення та ін. [4, с.3].

Декоративне різьблення як одна із найдавніших художніх технік здавна застосовувалося в оздобленні інтер'єрів будівель та церков. Українські різьбярі виготовляли посуд, різьблені і токарні свічники-ставники, чаші, хрести, скриньки, різьблені ікони, панікадила тощо. Значну кількість речей домашнього вжитку і сьогодні можна виготовляти та оздоблювати різьбленням на уроках трудового навчання.

В результаті проведеного нами теоретичного та емпіричного дослідження впровадження декоративно-ужиткового компонента, зокрема різьблення в зміст трудового